

2022. februári mérnök évfordulók, emléknapok + **programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra, vagy online térbe került!

6. – Rádiótechnikai fegyvernem napja

Az először 1994-ben megtartott rádiótechnikai napon a szakemberek arra a bravúrra emlékeztek, hogy Bay Zoltán (1900-1972) magyar fizikus, feltaláló, az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. műszaki igazgatója, laboratóriumvezetője és neves szakemberekből álló kutatócsoportja 1946-ban e napon a saját fejlesztésű radarral, – a világon akkor egyedülálló eljárással – megmérte a Föld és a Hold közötti távolságot. A feladat fizikai nehézségét az adja, hogy a radaregyenlet szerint a visszaérkező jel teljesítménye a távolság negyedik hatványával csökken, ezért a kb. 380.000 km-es Föld–Hold-távolságot oda-vissza megtett rádiójel annyira legyengült, hogy nem lehetett kiszűrni a zajból. Bay Zoltánék úgy oldották meg ezt a kérdést, hogy periodikusan ismétlődő jelsorozatot bocsátottak ki, a visszaérkező jeleket összegezték, és az így felerősödött jel mérhetővé vált. Mivel az adóberendezésük teljesítménye korlátozott volt, az impulzusok hosszabbításával növelték a kisugárzott energiát, de emiatt pontos távolságmérést még nem tudtak végezni. Ez a kiváló esemény tekinthető a magyar űrtevékenység kezdetének, valamint a rádiótechnikai fegyvernem napjának is.

7. – 110 éve született Sasvári Kálmán fizikus

Hidason, 1912. február 7-én született Sasvári Kálmán (1912-2013) fizikus. Gimnáziumba Pécsen járt, egyetemet pedig Szegeden végezte, matematika-fizika tanári szakon. Az 1931-ben alapított szegedi Eötvös Loránd Kollégium első tíz diákja között volt. A Kollégium igazgatója, Náray-Szabó István (1899-1972) fiziko-kémikus, egyetemi tanár örömmel fogadta laborjában az érdeklődő egyetemistát, itt kezdte el röntgendiffrakciós kísérleteit. Náray-Szabó István irányításával készítette el szakdolgozatát, majd doktori disszertációját, amelyet egy Ortway Rudolf (1885-1945) fizikus, egyetemi tanár által kezdeményezett kiegészítést követően Budapesten védett meg 1938-ban. Ugyanebben az évben jött Budapestre, s lett a Műegyetem Kémiai Fizikai Tanszékére kinevezett Náray-Szabó tanársegédje, majd adjunktusa. A háború éve alatt ösztöndíjat nyert a berlini Collegium Hungaricumra, de a háború ellehetlenítette az ottani munkát. Itthon egy fejlesztés alatt álló, Bay Zoltán-féle elektronsokszorozóval mért - a világon először - röntgensugár intenzitást. Eredményeit csak a háború után tudta – Papp Györggyel együtt – publikálni. Náray-Szabó 1947-es elítélését követően Millner Tivadar (1899-1988) vegyészmérnök, egyetemi tanár segítségével került az Egyesült Izzóba, s mentette át oda a röntgenberendezést. 1952-54-ben Pócza Jenő (1915-1975) fizikus, egyetemi tanár hívására az ELTE-n tartott röntgendiffrakciós speciális előadásokat. 1957-től kezdve a meghurcolt Náray-Szabóval együtt a Magyar Tudományos Akadémia Központi Kémiai Kutatóintézetében kezdhették újra a közös munkát. 1959-ben sikerült új, modern berendezéshez jutniuk, és lehetőség nyílt arra is, hogy Cambridge-ben, Manchesterben, majd Pittsbutghban tanulmányozza a legmodernebb technikát. 1993-ban szerezte meg "az MTA doktora" címet.

12. – 150 éve született Windisch Richárd kémikus

Győrben, 1872. február 12-én született Windisch Richárd (1872-1943) agrokémikus, szakíró, a műtrágyázás kérdéseinek szakavatott elemzője. 1895-től a kassai gazdasági- tanintézetben tanársegéd, 1898-ban a magyaróvári gazdasági akadémiához került, onnan 1900-ban Keszthelyre helyezték át segédtanárnak, majd keszthelyi akadémiai tanár volt. A különböző takarmányok elemzésével és tápanyagfelvételükkel foglalkozott. Szakcikkei főként a Kísérletügyi Közleményekben, a Természettudományi Közönyben és a Magyar Chemiai Folyóiratban, műtrágyázási cikkei a Mezőgazdasági Szemlében jelentek meg.

13. – 210 éve született Bobics (Bubics) Károly mérnök

Alsólendván, 1812. február 13-án született Bobics (eredeti nevén Bubics) Károly (1812-1887) mérnök. A gimnáziumot Veszprémben, Székesfehérvárott és Pesten végezte. 1833-ban Pesten mérnöki oklevelet kapott. Előzőleg pár hónapig, mint föld- és vízmérnök a Kapos-szabályozási királyi biztosságnál működött Beszédes József mérnök mellett, majd az Eszterházy hercegi uradalomban, mint mérnöksegéd, 1837-től pedig rendszeresített mérnöki állásra nevezték ki. Itt nem lévén megengedve a 30 évkor előtti nősülés, leköszönt és a Komárom megyei csicsói uradalomban előbb id. Zichy István grófnál, majd vejénél, Waldstein János grófnál, mint uradalmi mérnök nyert alkalmazást. Komárom megye 1847. január 27-én tiszteletbeli 1849 októberében pedig megyei rendes mérnökké nevezte ki. 1853-ban állami mérnök lett és Komárom költözött. 1855. december 19-én Bécsben kelt oklevéllel véglegesített császári és királyi mérnöki kinevezést nyert, melyben nevét hibásan Bobicsnak írták. Ettől az időponttól e nevet használja. Az alkotmányos magyar kormány helyreálltával magyar királyi folyammérnöknek nevezték ki s 1876. július 1-ig, nyugdíjazásáig szolgált, majd 1877-ben koronás arany érdemkereszt kitüntetést kapott.

18. – 125 éve született Árkos Frigyes mérnök

Pterle-ben, 1897. február 18-án született Árkos Frigyes (1897-1967) vaskohómérnök, a magyar kohászati vállalatok termelésirányító szervezetének kidolgozója. 1921-ben Sopronban szerzett mérnöki oklevelet. 1921-45 között a diósgyőri vasgyár mérnöke volt, ahol bevezette a Hollerith elszámolási rendszert. 1945 után az újonnan megalakult Iparügyi Minisztériumban dolgozott, majd 1948 végén az új Kohóipari Központ műszaki osztályának élére került. A vaskohóipar céltudatos fejlesztési irányelveinek kialakításában fejtett ki eredményes munkát. 1951–53-ban a Lőrinci Hengerműben, majd a százhalombattai Dunai Vasműben főmérnök, majd műszaki igazgató volt. Nyugdíjba vonulásáig (1964) a Kohászati Értékesítő Vállalat igazgatója volt. Nyugdíjasként is tovább dolgozott az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) kötelékében a hazai vaskohóipar távlati fejlesztésének tervein. A Kohászati Lapoknak 1957-től 1966-ig volt főszerkesztője.

21. – 110 éve született Hajós György matematikus

Budapesten, 1912. február 21-én született Hajós György (1912-1972) matematikus, akadémikus, Kossuth-díjas egyetemi tanár. 1949-től az ELTE professzora, emellett a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai Kutatóintézete numerikus és grafikusmódszerek osztályának vezetője. Az Acta Mathematica Academiae Scientiarum Hungaricae főszerkesztője, a Bolyai János Matematikai Társulat elnöke volt.

Híres tankönyve az 1950-ben megjelent Differenciálgeometria és az első kiadásban 1960-ban közreadott Bevezetés a geometriába. Tudós kollégáival együtt sajtó alá rendezte a világszerte elismert magyar matematikai versenyek tételeit, a kiadvány New Yorkban és Tokióban is megjelent. Nevét viseli a Minkowski–Hajós-tétel. Ennek kapcsán a véges Abel-csoportok klasszikus elméletét új elméletté alakította át.

22. – 160 éve született Rados Gusztáv matematikus

Pesten, 1862. február 23-án született Rados Gusztáv (1862-1942) matematikus, akadémikus, műegyetemi professzor. Több éven át az Egyetemi Könyvtár igazgatója, 1911-től három éven át az egyetem rektora volt. Elsősorban algebrával és számelmélettel foglalkozott, a lineáris algebra akkor már hagyományos magyar művelőinek egyik legjelentősebb képviselője. Kiemelkedő eredményeket ért el a mátrixszámítás területén. A számelméletben nevéhez fűződik a König–Rados-tétel. Sokat tett a „Bolyai–Lobacsevszkij-geometria” elnevezés bevezetése érdekében.

23. – 120 éve született Tibor Mátyás csillagász

Szentmihályfalván (ma Šarišské Michal'any, Szlovákia) 1902. február 23-án született Tibor Mátyás (1902-1995) matematika- és fizikatanár, csillagász. 1920-ban belépett a jezsuita rendbe. Tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte, csillagászatból doktorált 1932-ben. 1936-tól 1940-ig a vatikáni obszervatóriumban, Castelgandolfóban dolgozott. Jelentős eredményeket ért el a Tejútrendszer szerkezetére vonatkozóan. Kettőscsillag- és kisbolygó-megfigyeléseket is végzett. 1940-től Kassán a Hittudományi Főiskolán matematikát és fizikát tanított, az 1945/46-os tanévben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem csillagászati tanszékének asszisztense volt. 1947-től az 1950. évi államosításig a kalocsai Haynald-obszervatórium igazgatója volt. Itt újból csillagpárok mérésével foglalkozott. 1950-től a csillagászati munka minden lehetőségétől megfosztották. 1947-től a Szent István Akadémia tagja volt. 1992-ben a Magyar Csillagászati Egyesület tiszteletbeli tagjává választotta.

23. – 130 éve született Faller Gusztáv mérnök

Hegybányán, 1892. február 23-án született Faller Gusztáv (1892-1968) bányamérnök, földgázkutató. A selmecbányai Bánya- és Kohómérnöki Főiskolán 1914-ben szerzett mérnöki oklevelet. 1919-től a Nagyalföldi Magyar Királyi Bányászati Kutató Intézetben dolgozott, mint üzemi mérnök, 1922-től hivatalvezetőként a földgázkutató mélyfúrásokat irányította. 1938-tól az Ipari Minisztérium bányászati osztályán a bükkszéki olajbányászat, valamint a mezőkövesdi és a körösmezői olajkutatás referense volt. 1924-30 között ő vezette a Pávai Vajna Ferenc (1886-1964) geológus által kitűzött két hajdúszoboslói mélyfúrást, s az utóbbi volt Európában az akkori egyik legmélyebb fúrás, melynek eredménye a 78 °C-os jódos-sós víz. Az 1929-34 között végzett két debreceni mélyfúrás eredménye a 63-65 °C-os jódos-sós víz volt. Ezek mellett még jó néhány mélyfúrás (Szeged, Karcag, Debrecen, Szolnok) irányítása fűződik a nevéhez, amellyel számos hazai gyógy- és meleg-fürdő kialakítását tette lehetővé. A Nemzetközi Mélyfúrási Egyesület dísztagjává választották. Élete végén főként a hévvizekből nyerhető geotermikus energia hasznosításának kérdései foglalkoztatták. Javaslatára létesültek az alföldi hévvízutak mellett az első hévvizekkel fűtött kertészetek.

26. – 20 éve alakult a Mérnöki Kamara Történeti (Bizottság) Szakcsoport

A Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Elnökségének kezdeményezésére 2002. február 26-án alakult Történeti Bizottság három ösvényt jelölt ki, amelyen a munkáját elindította: 1. A Mérnöki Kamara szervezeti történetének feltárása; 2. A jeles, hajdani mérnökök emlékének ápolása, különös tekintettel kamarai munkásságukra; 3. A tevékenységi körébe tartozó infó-áramlás elősegítése.

27. – 110 éve született Vincze István matematikus

Szegeden, 1912. február 26-án született Vincze István (1912-1999) matematikus. Matematika-fizika szakos középiskolai tanárként végzett Szegeden 1935-ben, majd biztosítási matematikusként dolgozott. 1949-ben ő is alapító tagja volt a Rényi Alfréd (1921-1970) matematikus, egyetemi tanár kollegája által kezdeményezett matematikai kutatóintézetnek, ahol a statisztikai osztályt vezette egészen nyugdíjazásáig. Mellette a Budapesti Műszaki Egyetem (BME), majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) hallgatóit avatta be a matematikai statisztika rejtelmébe. Ezt a tudományágat ő maga is számos új eredménnyel gazdagította. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatai révén sok országba elvitte a magyar matematika jó hírét, de itthon is számos nemzetközi konferenciát szervezett. Több nemzetközi statisztikai folyóirat szerkesztőbizottságának volt tagja, száznál is több tudományos publikáció és tíz könyv szerzője illetve társszerzője is volt.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2022-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudósnaptár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnaptar.kfki.hu/historia
- Nagy Ferenc szerk.: *Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: *Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- *Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök

Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja